

Stanowiska i obszary

Badania monitoringowe są prowadzone na poziomie stanowisk, zlokalizowanych przede wszystkim w obrębie projektowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk sieci Natura 2000, ale także poza nimi, zgodnie z wymogami Dyrektywy Siedliskowej.

Siedliska przyrodnicze

Terenowy monitoring siedlisk przyrodniczych jest prowadzony na dwóch poziomach. Podstawową „jednostkę terenową” stanowi stanowisko, definiowane jako w miarę zwarty kompleks przyrodniczy, składający się głównie z płatów badanego siedliska przyrodniczego. W większości przypadków takie stanowisko obejmuje w miarę jednolity płat danego siedliska, jednak w przypadku siedlisk małopowierzchniowych, głównie nieleśnych (np. piargi 8160, źródliska 7220, solniska 1340) – badane płaty siedliska przyrodniczego mogą zajmować jedynie niewielkie powierzchnie otoczone innymi, naturalnymi lub półnaturalnymi ekosystemami. Wielkość badanych stanowisk jest więc zróżnicowana w zależności od charakterystyki ekologicznej danego siedliska przyrodniczego – na ogół są to powierzchnie od kilkunastu arów do kilku hektarów.

W latach 2007-2008 w miarę wprowadzania monitoringu szczegółowego, a później zintegrowanego, powierzchnia badanych stanowisk została szczegółowo opisana w formularzach badawczych i przedstawiona na załączonych mapach. Od roku 2009 na wszystkich stanowiskach badawczych wyznaczane są za pomocą odbiornika GPS transekty badawcze (w każdym stanowisku jeden), składające się z trzech punktów, w których wykonywane są zdjęcia fitosocjologiczne. Taka metodyka gromadzenia informacji umożliwi wprowadzenie powtarzalnego monitoringu stanu siedliska przyrodniczego na wybranej części stanowiska.

W przypadku każdego z badanych siedlisk przyrodniczych stanowiska monitoringowe są wyznaczane w taki sposób, aby objąć monitoringiem reprezentatywną większość najistotniejszych obszarów występowania tych siedlisk w Polsce. Na etapie wyznaczania obszarów badawczych kierowano się przede wszystkim informacjami zawartymi w Standardowych Formularzach Danych projektowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk, a dokładniej – oceną powierzchni tych siedlisk oraz ich reprezentatywności, stanu zachowania i oceną ogólną.

Opis metodyki monitoringu terenowego typów siedlisk przyrodniczych

[Metodyka monitoringu siedlisk przyrodniczych prowadzonego w latach 2006-2008 pdf 90,05kB](#)

[Metodyka monitoringu siedlisk przyrodniczych prowadzonego w latach 2009-2012 pdf 770kB](#)

[Częstotliwość badań monitoringowych siedlisk przyrodniczych pdf 625kB](#)

Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych

[Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych](#)

Gatunki roślin

Stanowisko monitoringowe definiowano indywidualnie dla każdego gatunku. Wielkość stanowisk była zróżnicowana, od kilkudziesięciu m² (w przypadku stanowisk gatunków związanych z małopowierzchniowymi siedliskami) do kilku ha (w przypadku gatunków występujących w większych obszarowo ekosystemach), gdy stanowiskami są całe polany, kompleksy leśne, lub też zbocza górskie czy torfowiska, niekiedy mogące odpowiadać obszarom Natura 2000, lub też stanowiące ich dający się wyodrębnić w terenie fragment.

Wprawdzie założeniem pilotażowego monitoringu było przede wszystkim testowanie metodyki, stanowiska wybrane do badań w większości przypadków stanowiły zarazem reprezentację miejsc występowania gatunku co do liczby, rozmieszczenia geograficznego i charakteru ekologicznego tak, aby na podstawie uzyskanych wyników można było wnioskować o stanie zachowania gatunku na poziomie regionów biogeograficznych i całego kraju. W pojedynczych przypadkach – obuwika pospolitego i lipiennika Loesela (w kraju znanych ok. 200 i ponad 100 stanowisk), monitorowano jedynie 10-15% populacji krajowej (potwierdzonych aktualnie stanowisk), co wprawdzie daje pewny pogląd na stan zachowania tych gatunków w (regionach biogeograficznych) kraju, ale może jeszcze wymagać pewnych uzupełnień, zwłaszcza wypełnienia luk geograficznych.

Jeśli było to możliwe, stanowiska lokalizowano w miejscach objętych już wcześniej monitoringiem (zwłaszcza monitoring przyrodniczy 2002-2003) lub tam, gdzie wcześniej eksperci prowadzili swoje badania. W przypadku rzadkich gatunków, takich jak: sasanka słowacka, warzucha polska, sierpik różnolistny, aldrowanda pęcherzykowata, dziewięciśń popłocholistny, pszonak pieniński, goryczuszka czeska, dzwonek piłkowany, dzwonek karkonoski, przytulia sudecka, gnidosz sudecki, zgodnie z przyjętą metodyką monitorowane były wszystkie lub wszystkie najważniejsze stanowiska (obszary) ich występowania.

Opis metodyki monitoringu terenowego gatunków roślin

[Metodyka monitoringu roślin w latach 2006-2008 pdf 61kB](#)

[Metodyka monitoringu roślin w latach 2009-2012 pdf 82kB](#)

[Częstotliwość badań monitoringowych gatunków roślin pdf 601kB](#)

Przewodniki metodyczne dla gatunków roślin monitorowanych

[Przewodniki metodyczne dla gatunków roślin](#)

Gatunki zwierząt

Stanowisko monitoringowe definiowano indywidualnie dla każdego gatunku. Wielkość stanowisk była bardzo zróżnicowana, od kilkudziesięciu m² (w przypadku schronień nietoperzy, stanowisk niektórych bezkręgowców i płazów) do kilkudziesięciu tysięcy ha (w przypadku gatunków o dużych wymaganiach co do przestrzeni życiowej, jak np. żubr, niedźwiedź, wilk, ryś), gdy stanowiskami są całe kompleksy leśne, a nawet pasma górskie, odpowiadające obszarom Natura 2000.

Ponieważ założeniem wstępnego monitoringu było przede wszystkim testowanie metodyki, stanowiska wybrane do badań nie musiały stanowić odpowiedniej reprezentacji miejsc występowania gatunku co do liczby, rozmieszczenia geograficznego i charakteru ekologicznego, aby na podstawie uzyskanych wyników można było wnioskować o stanie zachowania gatunku na poziomie regionów biogeograficznych i całego kraju. Liczba badanych stanowisk zależała od kosztów prac dla danego gatunku (bardzo zróżnicowanych) i możliwości wykonawców. Jeśli było to możliwe, stanowiska lokalizowano w miejscach objętych już jakimś monitoringiem lub gdzie wcześniej eksperci prowadzili swoje badania. W przypadku rzadkich gatunków (takich jak niedźwiedź brunatny, żubr, kozica, świstak, suseł perełkowany, konarek tajgowy, sichrawa karpacka, nadobnica alpejska, krasopanihera, sówka puszczykówka) monitorowane były wszystkie lub wszystkie najważniejsze stanowiska występowania.

W przypadku nadobnicy alpejskiej, która była badana w pierwszej fazie monitoringu, uznano, że opracowana wstępna metodyka wymaga istotnych zmian i przystosowania do możliwości organizacyjnych i finansowych. Z tego powodu nie została ona opublikowana w pierwszej części przewodnika metodycznego dla gatunków zwierząt. W roku 2013 opracowano nową metodykę monitoringu dla tego gatunku, która została opublikowana w czwartej części przewodnika metodycznego dla gatunków zwierząt.

Opis metodyki monitoringu terenowego gatunków zwierząt

[Metodyka monitoringu zwierząt w latach 2006-2008 pdf 56kB](#)

[Metodyka monitoringu zwierząt w latach 2009-2012 pdf 800kB](#)

[Częstotliwość badań monitoringowych gatunków zwierząt pdf 642kB](#)

Przewodniki metodyczne dla gatunków zwierząt

[Przewodniki metodyczne dla gatunków zwierząt](#)